

The logo features the word 'COMBI' in a bold, dark blue, sans-serif font. The letter 'O' is replaced by a stylized graphic of two overlapping speech bubbles, one red and one orange. The background is white with several light grey speech bubble outlines scattered around the text.

COMBI

Communication competences for migrants
and disadvantaged background learners in bilingual work environments

The background of this section is a solid red color. It is decorated with several speech bubble outlines in various colors: blue, yellow, and light pink. Some are solid outlines, while others are semi-transparent.

TOOLKIT VOOR OPLEIDING VAN LERAREN

combiproject.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

COMBI

Communication competences for migrants
and disadvantaged background learners in bilingual work environments

TOOLKIT VOOR OPLEIDING VAN LERAREN

combiproject.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

INLEIDING	1
DE SOCIOLINGUÏSTIEK VAN HET LEREN VAN EEN MINDERHEIDSTAAL	3
HET GEBRUIK VAN DEZE TOOLKIT	5
A. TOOLS VOOR HET INVENTARISEREN EN ANALYSEREN VAN COMMUNICATIEBEHOEFTEEN VOOR WERKOMGEVING EN ARBEIDSMARKT	7
A.1. INVENTARISATIE VAN DE COMMUNICATIEBEHOEFTEEN IN DE WERKOMGEVING	8
A 1.2. RICHTSNOEREN VOOR GOEDE PRAKTIJKEN — BEHOEFTE-ANALYSE (ALGEMEEN)	10
A 1.3. RICHTSNOEREN VOOR GOEDE PRAKTIJKEN — BEHOEFTE-ANALYSE (MINDERHEIDSTALEN)	11
A2: TOOLBOX	12
A3: LINKLIJST / MATERIAAL	17
B. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN LEREN	18
B.1. INLEIDING - MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN LEREN	19
B.2. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN TAALONDERWIJS (ALGEMEEN)	20
B 1.3. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN MINDERHEIDSTAALONDERWIJS	24
B2: TOOLBOX	27
B.3 LINKLIJST / MATERIAAL	41
C. BESCHRIJVING VAN OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN OP HET GEBIED VAN OUDERENZORG	42
C.1. INLEIDING - BESCHRIJVING VAN OEFENINGEN	43
C 1.2. OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN (ALGEMEEN)	44
C 1.3. OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN (MINDERHEIDSTALEN)	45
C2: TOOLBOX	46
C3: LINKLIJST / MATERIAAL	53
D. CURSUSSEN PLANNEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN	54
D.1. INLEIDING - CURSUSSEN	55
D.1.2. PLANNING VAN CURSUSSEN (ALGEMEEN)	56
D.1.3. PLANNING VAN CURSUSSEN (MINDERHEIDSTALEN)	57
D 2: TOOLBOX	58
D 3: LINKLIJST / MATERIAAL	58
E. BEOORDELINGSTOOLS	59
E.1. INLEIDING - BEOORDELINGSTOOLS	60
E.1.2. TOOLS VOOR BEOORDELING (ALGEMEEN)	62
E2: TOOLBOX:	63
E3: LINKLIJST / MATERIAAL	65

INLEIDING

Het leren van een minderheidstaal als extra taal is niet per definitie vergelijkbaar met het leren van een meerderheidstaal als extra taal. Dit geldt zowel voor migranten als anderen die een minderheidstaal leren. Een migrant die een meerderheidstaal leert, kan bijvoorbeeld deelnemen aan de maatschappij in het algemeen. Een migrant die een minderheidstaal leert, zoals in de setting van de werkomgeving, zal deze taal misschien vooral gebruiken in bepaalde omgevingen en met bepaalde mensen. Bovendien is het leren en gebruiken van een minderheidstaal, zoals in de werkomgeving, misschien niet noodzakelijkerwijs toepasselijk voor alle werkactiviteiten. Ook kan dit afhankelijk zijn van de werkomgeving en de betreffende Europese taalgemeenschap.

Daarom heeft het COMBI-project een Toolkit ontwikkeld die rekening houdt met de verschillende werkelijkheden van werkomgevingen en taalgemeenschappen, en die pedagogische benaderingen aanreikt voor verschillende niveaus, afhankelijk van de diverse behoeftes en contexten. In essentie is het project een tool om taalbewustzijn en taalrechten van alle nieuwe sprekers te verbeteren, ook van migranten als nieuwe sprekers van minderheidstalen. Deze tools zijn daarom bedoeld als richtsnoer voor alle taalniveaus, van beginner tot hoog niveau, maar met de nadruk dat personen (in dit geval migranten) verschillende taaldoelen hebben, waarbij vaardigheid slechts een van de vele is.

Vroeger vergeleek men sprekers van een vreemde taal met moedertaalsprekers, of ze moesten prestigieuze taalexamens afleggen om hun taalvaardigheid te testen. Sociolinguïsten op het gebied van migranten- en talenstudies hebben nu echter andere gezichtspunten naar voren gebracht in dit debat. Onder meer Extra et al.(2009) hebben erop gewezen dat integratiebeleid heeft gefaald wat taaleisen en taaltoetsen aangaat, omdat deze voorbij gaan aan de werkelijke behoeftes van sprekers en evenmin hebben geleid tot een betere integratie. Voorts is uit onderzoek in Baskenland door Jauregi (2017) gebleken dat zelfs passieve kennis van een taal een positieve invloed heeft op sprekers en kan worden beschouwd als onderdeel van het taalrepertoire van iemand. Ondanks een toenemend aantal onderzoeken waarbij de nadruk ligt op de vloeiendheid en het voortdurende proces van taalverwerving, hebben wij voor deze toolkit de behoeftes van nieuwe sprekers ingedeeld in drie groepen. Deze zijn weergegeven op de volgende pagina. Zo benadrukt de toolkit dat een breed scala aan taalvaardigheden moet worden gewaardeerd en gestimuleerd, en dat op die manier alle drie taalvaardigheden in dat kader kunnen worden onderwezen en geëxamineerd, dat wil zeggen dat een spreker van niveau 1 niet noodzakelijkerwijs iemand is die niveau 3 niet heeft bereikt.

Kortom, zelfs een migrant die enkele maanden in een land verblijft, kan een belangrijke bijdrage leveren aan de werkomgeving. Dit kan door middel van begroetingen, steekwoorden en een proactieve houding ten opzichte van de minderheidstaal, wat allemaal in één enkele workshop kan worden aangeleerd.

Niveau spreker	Taalprofiel	Situatie in de werkomgeving
<p>1. Bewustzijn, basisniveau (passief/actief)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Is zich bewust van het bestaan en het belang van de minderheidstaal. - Heeft empathie voor gebruikers van de minderheidstaal en probeert kennis op te doen. - Kent begroetingen, steekwoorden, spelling van namen, plaatsen - Werkt aan intuïtief begrip. 	<ul style="list-style-type: none"> - De belangrijkste taal in de werkomgeving is de meerderheidstaal, waarin cliënten de minderheidstaal of beide talen gebruiken. - De organisatie van de werkomgeving (documentatie, personeelsbijeenkomsten) vindt plaats in de meerderheidstaal of is tweetalig.
<p>2. Functionele spreker / mondelinge taalbeheersing</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kan bepaalde functies uitvoeren in de minderheidstaal (bijvoorbeeld uitleg aan cliënt/patiënt over wat er gaat gebeuren) maar niet alle functies (bijvoorbeeld rapportage over cliënten/patiënten tijdens dagelijks personeelsoverleg). - Begrijpt de minderheidstaal deels of volledig, maar spreekt deze niet. - Heeft volledige mondelinge taalbeheersing, maar kan de taal niet lezen of schrijven 	<ul style="list-style-type: none"> - De belangrijkste taal in de werkomgeving is de meerderheidstaal, waarbij cliënten de minderheidstaal / beide talen gebruiken. - De organisatie van de werkomgeving (documentatie, personeelsbijeenkomsten) vindt plaats in de meerderheidstaal of is tweetalig. - De belangrijkste taal in de werkomgeving is de minderheidstaal, maar de meerderheidstaal wordt gebruikt voor schriftelijke stukken en documentatie.
<p>3. Volledige taalbeheersing, alle vaardigheden</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Beheerst alle taalvaardigheden (spreken, begrijpen, lezen, schrijven) op een niveau dat overeenkomt met (ongeveer) B1 - B2 CEFR (gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen). 	<ul style="list-style-type: none"> - De belangrijkste taal in de werkomgeving is de minderheidstaal (waarbij sommige cliënten de meerderheidstaal gebruiken). - Organisatie van de werkomgeving (documentatie, personeelsbijeenkomsten) vindt plaats in de minderheidstaal. - Voor deze functie moet een taalexamen in de minderheidstaal (B1-B2 CEFR) zijn gehaald.

DE SOCIOLINGUISTIEK VAN HET LEREN VAN EEN MINDERHEIDSTAAL

Minderheidstalen hebben vaak minder aanzien dan meerderheidstalen. De sociaal-culturele en politieke geschiedenis van deze talen heeft tot gevolg dat sprekers van minderheidstalen er soms de voorkeur aan geven om in het openbare leven en tijdens hun werk de meerderheidstaal te gebruiken, zelfs als ze kennis hebben van de minderheidstaal. Wanneer bijvoorbeeld op een na iedereen in een groep de minderheidstaal spreekt, zal de groep hoogstwaarschijnlijk overschakelen naar de meerderheidstaal. Zoiets kan een gewoonte worden, die moeilijk terug te draaien is. Dit kan zich ook voordoen in werksituaties. In een verzorgingshuis bijvoorbeeld, waar de meerderheidstaal de *de facto*-taal is voor documentatie en beroepstaken, heeft dit tot gevolg dat de gemeenschappelijke taal van de werkenden wordt gereduceerd tot (mondelijke) communicatie met de bewoners (of sommigen daarvan). Niettemin kan het in bepaalde situaties ook zo zijn dat de communicatie tussen personeel, cliënten en verzorgend personeel volledig in de minderheidstaal plaatsvindt, en de schriftelijke documentatie uitsluitend in de meerderheidstaal.

Een ander bepalend kenmerk van de situatie van minderheidstalen is het gebrek aan status. Zelfs met enige kennis van de minderheidstaal zijn sommige werkenden geen actieve sprekers ervan. Voor nieuwe sprekers betekent dit dat ze niet automatisch worden omgeven door de taal die ze aan het leren zijn, en daarom moeten ze zich proactief opstellen om de taal te spreken. Dat geldt des te meer voor migranten als nieuwe sprekers, omdat in hun geval de verwachtingen nog lager zijn.

Deze toolkit richt zich ook op de waarde die wordt toegekend aan een "functionele spreker". Bij functionele sprekers gaat het niet om een gebrekkige vorm van volledige taalbeheersing. Vaak zien ze zichzelf niet op een positieve manier als spreker van de minderheidstaal en durven ze hun kennis niet toe te passen, omdat ze slechts beschikken over basale grammaticale kennis of ontoereikende communicatieve vaardigheden. Dit ligt anders bij een meerderheidstaal, omdat functionele sprekers daarvan geen andere keus hebben dan hun rudimentaire taalvaardigheden te gebruiken om duidelijk te maken wat ze willen. Ons doel met deze toolkit is om minderheidstaalsprekers te helpen waarde te geven aan hun taalgebruik, zelfs al kennen ze slechts enkele woorden. Daarmee willen we een positieve en open blik bieden op taalverwerving en misschien verder gaan dan dat beperkte aantal woorden.

Tenslotte zijn de mogelijkheden om een minderheidstaal te leren vaak veel beperkter dan bij een meerderheidstaal. Deze toolkit bevat ook strategieën over het creëren van gemeenschappelijke ruimtes voor het spreken en gebruiken van de taal. Daarnaast presenteren en oefenen we situaties die laten zien hoe de cursist de twee talen kan gebruiken voor verschillende functies, afhankelijk van de behoeften van de werkomgeving. Onze doelstelling is om materiaal (tools) te leveren voor verschillende gebruiksstadia van een taal, met daarbij altijd de eindgebruiker van de taal in gedachten (de oudere of afhankelijke persoon voor wie het gebruik of de erkenning van zijn of haar taal de kwaliteit van leven beïnvloedt).

Doelgroepen

1. Het materiaal is gericht op zowel beroepsopleiders als taalleraren. Voor elke groep is er materiaal, afgestemd op de specifieke behoeften.
2. Het materiaal is gemaakt voor gebruik door cursisten met een migratie-achtergrond, maar kan ook worden gebruikt door cursisten in het algemeen, vooral voor groepen met een speciale belangstelling, zoals personeel in de ouderenzorg, migrantenvrouwen ...
3. Het materiaal kan worden gebruikt op diverse plaatsen, zoals op het werk, bij taaltrainingen of in het beroepsonderwijs. In elk van deze gevallen kunnen er speciale vereisten zijn (bijvoorbeeld taaltrainingen die behoefte hebben aan materiaal voor ouderenzorg, verzorgingshuizen die een whiteboard nodig hebben)
4. In algemeen geldt als vereiste voor toepassing van de lesmethode/oefeningen dat de cursist al kennis heeft van de meerderheidstaal en dat de meerderheidstaal al wordt gebruikt / gesproken op het werk.

Gebruikte termen:

T1 – Taal 1: meerderheidstaal als eerste taal van de spreker (bijvoorbeeld Latijns-Amerikanen in het Spaanse deel van Baskenland)

B1 – Brugtaal 1: meerderheidstaal, maar niet de eerste taal van de spreker (bijvoorbeeld Spaans sprekende Marokkanen in het Spaanse deel van Baskenland)

T2/3 – Taal 2/3: minderheidstaal die de cursist wil verwerven (bijvoorbeeld Baskisch in het geval van Latijns-Amerikanen en Marokkanen in het Spaanse deel van Baskenland)

*Opmerking: Wij onderkennen de beperkingen van taalcategorieën bij de beschrijving van het fluïde proces van taalverwerving. Dit wordt in brede kring aangevochten in poststructuralistische beschouwingen over taalverwerving. Desondanks hebben wij uit het oogpunt van duidelijkheid en nauwkeurigheid de bovengenoemde breed erkende categorisering overgenomen.

Volg de "Gebruikershandleiding" om optimaal gebruik te maken van dit handboek voor uw eigen behoeften.

Elk hoofdstuk is opgebouwd uit drie delen:

1. Richtsnoeren
2. Toolbox
3. Linklijst

Voorbeeld:

Hoofdstuk A bestaat uit drie delen

Deel A: Richtsnoeren

A. 1 Inleiding

A. 2 Algemene richtsnoeren

A. 3 Specifieke richtsnoeren voor minderheidstaalsituaties.

Deel B: Toolbox

Deze bevat praktische tools uit verschillende taalgemeenschappen en voor verschillende situaties: vragenlijsten, formulieren, standaard evaluatievragen, planningsvoorbeelden, enzovoort

Deel C: Linklijst:

Deze bevat links naar meer literatuur over het onderwerp, websites, pdf-documenten in verschillende talen, evenals originele pagina's of brochures

Een praktijkvoorbeeld:

U bent taalleraar en u moet voor de eerste keer een plan maken voor een beroepsgerichte taal cursus. Voor deze cursus moet u de behoeften in kaart brengen:

⇒ Lees het eerste hoofdstuk helemaal door, deel A1 tot en met A3, waar u informatie en materiaal vindt.

Als u ervaring hebt met meeloopstages of het in kaart brengen van behoeften, maar nooit hebt gewerkt met minderheidstalen in een tweetalige situatie:

⇒ Lees hoofdstuk A door, deel 1.3 en kijk voor specifiek materiaal in A2.

Als u bekend bent met behoefteanalyse voor de werkomgeving en minderheidstaalsituaties, maar belangstelling hebt voor nieuw materiaal en achtergrondliteratuur:

⇒ Lees de inleiding van het eerste hoofdstuk, deel A1, en ga direct naar de toolbox en de linklijst in A2 en A3.

A. TOOLS VOOR HET INVENTARISEREN EN ANALYSEREN VAN COMMUNICATIEBEHOEFTEEN VOOR WERKOMGEVING EN ARBEIDSMARKT

Meeloopstages zijn voor de cursisten een belangrijke en nuttige manier om de behoeften in de werkomgeving in kaart te brengen. Ze kunnen kijken wat een bepaalde baan inhoudt en een realistisch beeld krijgen van de bijbehorende taken, en daardoor een geïnformeerde beslissing nemen over de baan van hun keuze.

In de context van het COMBI-project weten cursisten, en vooral ook leraren, door middel van meeloopstages wat er nodig is voor het werk, omdat ze echte situaties kunnen inschatten en weten hoe ze ermee moeten omgaan.

Meeloopstages zijn voor cursisten en leraren een middel om het taalgebruik van werkenden te observeren, te zien welke daarvan plaatsvinden in de meerderheidstaal en welke in de minderheidstaal. Het is bijvoorbeeld van belang om te observeren of de meerderheidstaal of de minderheidstaal wordt gebruikt voor dezelfde taalgebruiken op verschillende momenten per dag (zoals op spitsmomenten).

Het eerste deel van dit hoofdstuk (paragraaf A1) bevat een korte inleiding over het verschil tussen een traditionele taal cursus en een taal cursus die zich richt op de beroepsgebonden taken die de cursisten moeten uitvoeren.

De volgende twee hoofdstukken bevatten richtsnoeren en advies over behoefteanalyse en meeloopstages. In het eerste hoofdstuk daarvan komt de toepassing van deze technieken in het algemeen aan de orde, en in het volgende hoofdstuk staat hoe deze worden toegepast in het geval van minderheidstalen of tweetalige situaties.

In paragraaf A2 kunt u de tools aanklikken of downloaden die u nodig hebt voor de toepassing van deze technieken. In A3 staan belangrijke links naar literatuur over de discussie over behoefteanalyse in Europese netwerken.

Het doel van dit hoofdstuk:

Dit hoofdstuk richt zich op het uitvoeren van een behoefteanalyse door middel van vraaggesprekken of rechtstreeks in de werkomgeving via observaties of meeloopstages door taaldocenten of beroepsopleiders.

Daarbij is ook speciale aandacht voor specifieke minderheidstaalsituaties.

A.1. INVENTARISATIE VAN DE COMMUNICATIEBEHOEFTE IN DE WERKOMGEVING

Bij het analyseren van de behoeften voor een speciale werkomgeving of groep cursisten zijn er twee indicatoren voor onderzoek van communicatiebehoeften:

- **Het bestaan en de inhoud van een taalbeleid, oftewel het doel of de missie (op taalkundig gebied) van een instelling of bedrijf**
- **Specifieke communicatievereisten waar cursisten aan moeten voldoen bij hun werk en de sociolinguïstische factoren die daarop van invloed zijn (bijvoorbeeld taal van het personeel, taal van de documenten, enzovoort)**

Informatie over taalbeleid is verkrijgbaar bij functionarissen of bedrijfsleiding van de betreffende instelling. Om zo goed mogelijk gebruik te kunnen maken van bestaande documentatie is het zinvol dat deze informatie zo gedetailleerd mogelijk is.

Bekendheid met het taalbeleid van een instelling, regio of bedrijf sluit beter aan op het doel van een taal cursus of programma, bijvoorbeeld zijn vaardige sprekers nodig of is taalbewustzijn de eerste prioriteit van de werkenden? Heeft de instelling of regio (gemeente, bedrijf, enzovoort) vastgelegde doelen op het gebied van taal, en in binnen welk tijdbestek moeten deze worden bereikt? Of hanteert men een laissez faire-benadering?

De andere indicator is gebaseerd op de vereiste specifieke communicatiebehoeften voor elke werkomgeving. Deze kunnen worden geïnventariseerd met verschillende technieken. Deze technieken moeten worden gezien in de context van een theoretisch kader dat de verschillen duidelijk maakt tussen klassieke taalcursussen en taakgerichte taalcursussen voor de werkomgeving.

Een van de meest geavanceerde wetenschappelijke discussies over behoefteanalyse voor communicatie in de werkomgeving is te vinden in het boek van Marjatta Huhta et al., "Needs Analyses for Language Course Design"(Cambridge University Press, 2013)

Volgens de richtsnoeren van het gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen (CEFR) van de Raad van Europa: leren, doceren, beoordelen) bestaat het verschil tussen een beroepsgerichte taalcursus en een traditionele taalcursus uit de prioriteit en de vereiste om beroepstaken uit te voeren als onderdeel van het leerproces. Dit geldt misschien nog meer voor minderheidstalen, wanneer niet alle beroepsmatige activiteiten noodzakelijkerwijs in deze taal hoeven te worden uitgevoerd (bijvoorbeeld mondelinge communicatie in de minderheidstaal en formulieren in de meerderheidstaal).

Hoe deze informatie wordt verzameld vormt daarom een belangrijk onderdeel van deze discussie. De belangrijkste manieren hiervoor zijn via observatie (meeloopstage), persoonlijke gesprekken (één-op-één) en schriftelijke interviews met de werkenden, hun leidinggevenden en andere betrokken belanghebbenden, en door middel van zelfbeoordeling. Elk van deze manieren heeft voor- en nadelen, afhankelijk van de behoeften van cursisten, leraren of werkgevers.

Zelfs als de CEFR-richtlijnen nauwgezet worden gevolgd, dient het verrichten van taken het doel te zijn van alle beroepsgerichte taalverwerving. Wat de werkomgeving aangaat, zijn de belangrijkste kenmerken de gespreksactiviteiten tijdens het werk. Hutha et al. (2013) zegt:

"Hiermee bedoelen we een communicatieve taak die essentieel is voor de context van de werkomgeving, maar die voornamelijk wordt uitgevoerd door de toepassing van taal- en gespreksvaardigheden (in tegenstelling tot bijvoorbeeld arbeidstaken, waarvoor technische kennis nodig is)."

Het is van belang om te kijken naar concreet taalgebruik, bijvoorbeeld **troost en veiligheid bieden** aan cliënten/patiënten, **vaktermen uitleggen** aan familieleden, **gedetailleerde informatie verstrekken** aan andere professionals.

Een analyse van de behoeften is zeker nuttig voor het samenstellen van het cursusprogramma, maar vooral de meeloopstage kan een belangrijke rol vervullen bij het samenbrengen van taalleraren en de werkomgeving.

Voorafgaand aan de meeloopstage of vraaggesprekken is het van belang om te weten of de volgende informatie/documentatie in de werkomgeving aanwezig is:

- Functieomschrijving: functies, taak en plichten.
- Werkinstructies en protocollen.
- Proceskaart van de activiteiten en onderlinge verbanden.

Wat dit aangaat kan het nuttig zijn om eerst de werkomgeving te verkennen en pas daarna met de meeloopstage en de gesprekken te beginnen.

A 1.2. RICHTSNOEREN VOOR GOEDE PRAKTIJKEN — BEHOEFTE-ANALYSE (ALGEMEEN)

Deze paragraaf bevat belangrijke punten voor analyse van de behoeften en beoordeling van de werkomgeving in de ouderenzorg:

- Meeloopstages moeten vooraf worden besproken en overeengekomen met personeel en management (doelstellingen en vertrouwen).
- Het is normaal dat iemand die met een ander meeloopt, zich ongemakkelijk voelt. Daarom kan het nuttig zijn om:
 - anderen te groeten en uit te leggen wat u aan het doen bent
 - "onzichtbaar" te zijn door een werkuniform te dragen en discreet te zijn
 - mee te lopen met mensen in dezelfde rol die geen taal cursus nodig hebben.
- Als er basiskennis bestaat van het functieprofiel (functieomschrijvingen, internet en vakgericht trainingsmateriaal), kunnen fundamentele communicatiefuncties worden vergeleken met de realiteit van de werkomgeving.
- De beste praktijk in communicatie moet altijd de norm zijn, zelfs als werkenden niet communiceren zoals van hen in de werkomgeving wordt verwacht (bijvoorbeeld niet uitleggen wat ze gaan doen omdat dat te veel tijd kost). Bij taalcursussen is altijd de beste praktijk nodig voor zowel lesgeven als leren.
- Bij vraaggesprekken is het van belang om zeer gerichte vragen te stellen om te weten welke taalkundige structuren moeten worden onderwezen (bijvoorbeeld "Ik ga vragen of ze brood willen" is niet voldoende. Het is nodig om zinnen en context te kennen, bijvoorbeeld ("Brood? Hebt u brood? Wil er iemand brood? Wilt u meer brood?")
- Bij schriftelijke taal moet het niveau van geletterdheid (of de beheersing van het Latijnse alfabet) of de schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid op T2-niveau worden beoordeeld.
- Bij één-op-één vraaggesprekken kan een recorder van groot nut zijn om een letterlijke uitwerking te maken
- Voor een totaalbeeld van de communicatiebehoeften helpt het om een aantal werkenden te interviewen die dezelfde taak uitvoeren of die met verschillende werkenden meelopen.
- Zie de Toolbox voor meer informatie over zelfbeoordeling.

A 1.3. RICHTSNOEREN VOOR GOEDE PRAKTIJKEN — BEHOEFTE-ANALYSE (MINDERHEIDSTALEN)

De analyse van de behoeften bij een meerderheidstaalsituatie of een eentalige situatie is anders dan wanneer er sprake is van twee talen. In minderheidstaalsituaties moeten sociolinguïstische factoren in aanmerking worden genomen. Deze kunnen structureel of inert zijn.

- Het taalbeleid moet worden opgenomen en beoordeeld in de behoefteanalyse. Dit kan gaan om het werkelijke taalbeleid, maar ook om vermelding van toekomstige vereisten voor taalvaardigheden.
- Kennis over hoe de minderheidstaal in de werkomgeving wordt gebruikt is nodig: alleen gesprekken met cliënten, communicatie tussen cliënten en personeel, vergaderingen, rapporten, enzovoort.
- Het is vooral nuttig om in minderheidstaalsituaties meer observaties / meeloopstages dan vraaggesprekken te doen. Op die manier ontstaat bewustzijn van alle factoren die van invloed zijn op de communicatieve situatie (taalsituatie, taal van de cliënten, taal van het personeel, schriftelijke/mondelijke taal ...)
- De aantekeningen tijdens de meeloopstage moeten worden genoteerd op formulieren/sjablonen, bijvoorbeeld: drie medewerkers gebruiken de meerderheidstaal, twee van hen zijn moedertaalsprekers van de minderheidstaal, de derde kan de minderheidstaal goed verstaan; of een groepsactiviteit-monitor voert zijn werk in de meerderheidstaal uit, de groep is een taalkundige mix; een werkende probeert de minderheidstaal te spreken met de familie van de cliënt, maar de familie (die onderling de minderheidstaal gebruikt) schakelt onmiddellijk over naar de meerderheidstaal.
- Minderheids-/meerderheidstaal-situaties zijn nooit neutraal. Er is altijd sprake van een "politiek correcte" factor (kan het gebruik van de meerderheidstaal evenals dat van de minderheidstaal betreffen, in verschillende situaties). Bij zowel meeloopstages als vraaggesprekken is het van belang een beeld te krijgen van de werkelijke situatie en niet van wat de mensen worden verwacht te doen of te zeggen.
- Kennis van de houding van de omgeving is erg belangrijk in minderheidstaalsituaties: Stimuleren moedertaalsprekers of degenen met een volledige taalbeheersing (personeel of collega's) het gebruik van de minderheidstaal? Zijn ze geduldig? Gebruiken ze zelf de taal? Wat is de "eerste woord"-praktijk in de werkomgeving?
- Het is interessant om te kijken wat in instellingen, zoals verzorgingshuizen, dagopvang en dergelijke, de rustige tijden zijn, wanneer het gemakkelijker is om met cliënten of collega's te praten in de minderheidstaal en wanneer het werkritme een vloeiende communicatie vereist (zoals eerder in de meerderheidstaal).
- We moeten daarbij in aanmerking nemen dat het gebruik van de minderheidstaal ook een taalswitch vereist, wat vaak moeilijker is dan het leren van de taal op zich. De voorwaarden voor deze taalswitch (met wie, in welke functies, enzovoort) moeten ook deel uitmaken van de doelen van de analyse van de behoeften.

A2: TOOLBOX

Het doel van deze sjablonen is het verzamelen van verschillende soorten informatie die nodig zijn voor het organiseren van de cursus.

1. **Vragenlijst verzorgingshuis**: sjabloon voor informatieverzameling voor meeloopstage.
2. **Vragenlijst verzorgingshuis (meerderheidstaal)**: sjabloon voor informatieverzameling voor meeloopstage in de meerderheidstaal.
3. **Meeloop-sjabloon**: sjabloon voor informatieverzameling over algemene vaardigheden van werkenden evenals hun taalvaardigheden.
4. **Meeloop-sjabloon dagopvang**: een voorbeeld van een observatie.

**1. Vragenlijst verzorgingshuis (meerderheidstaal)
(Minderheidstaalspreker – Moedertaalspreker / Volledige taalbeheersing)**

Naam:

Rol: **Datum:**

1. Wat zijn uw werkzaamheden/dagelijkse bezigheden in uw werk als thuiszorgmedewerker?

.....
.....

2. In welke situaties communiceert u met de ouders/uw cliënt?

.....
.....

3. Welke typische gesprekken hebt u in dergelijke situaties?

.....
.....

4. Wat voor gesprekken hebt u met uw werkgever, met de familie?

.....
.....
.....

5. Wat moet u weten om in de minderheidstaal te kunnen communiceren met uw cliënt? Maakt u gebruik van alles wat u weet? Zo niet, waarom?

.....
.....

**2. Vragenlijst verzorgingshuis (meerderheidstaal)
(Minderheidstaalspreker – Moedertaalspreker / Volledige
taalbeheersing)**

Naam:

Rol: **Datum:**

6. Wat zijn uw werkzaamheden/dagelijkse bezigheden in uw werk als thuiszorgmedewerker?

.....
.....

7. In welke situaties communiceert u met de ouders/uw cliënt?

.....
.....

8. Welke typische gesprekken hebt u in dergelijke situaties?

.....
.....

9. Wat voor gesprekken hebt u met uw werkgever, met de familie?

.....
.....
.....

10. Wat moet u weten om in de minderheidstaal te kunnen communiceren met uw cliënt? Maakt u gebruik van alles wat u weet? Zo niet, waarom?

.....
.....

3. Meeloop-sjabloon: observatie-sjabloon

Datum:	Plaats:	
Tijd:	Duur:	
Situatie waarin de communicatie plaatsvindt:		
<i>Deelnemers (naam werkende, functie):</i>		
<i>Deelnemers (bewoners, situatie, taal T1 / B1 / T2):</i>		
Handelingen		
<i>handeling:</i>		<i>Opmerkingen:</i>
<i>handeling:</i>		<i>Opmerkingen:</i>
<i>handeling:</i>		<i>Opmerkingen:</i>
<i>handeling:</i>		<i>Opmerkingen:</i>
<i>5. handeling:</i>		<i>Opmerkingen:</i>

4. Voorbeeld meeloop-sjabloon dagopvang

Datum: 12 april 2019	Plaats:	Dagopvang
Tijd: 14:00 uur	Duur:	30 min
Situatie waarin de communicatie plaatsvindt: (oef.: ontbijt rondbrengen)		
Deelnemers (naam werkende, functie): (oef.: Fatima, verzorgende; Rose, afdelingshoofd)		
Deelnemers (bewoners, situatie, taal T1 / B1 / T2): (oef.: 10 bewoners op 2e verdieping, Fatima en Rose brengen het ontbijt naar de verschillende kamers, Fatima en Rose spreken B1 met elkaar, Rose is tweetalig, Fatima's T1 is Arabisch, ze spreekt goed B1 en ze gebruikt enkele woorden T2)		
Handelingen		
1. handeling: (oef. Kloppen op de deur, kamer binnengaan) F: Egun on – Buenos dias R: (zelfde)		Opmerkingen: Fatima weet welke cliënten een minderheidstaal spreken en begroet hen in die taal.
1. handeling: (oef. Uitdelen van brood) F: Quieres pan? / ogia? Cuanto? R: Fatima, Max dice que le duele la boca		Opmerkingen: F: kent het woord voor brood ("ogia"), maar kan niet vragen hoeveel sneetjes, kan niet zeggen "wilt u " Begrijpt antwoorden: getallen tot 3 en "ez dut nahi / ik hoef geen"
1. handeling: (oef.: Koffie/thee rondbrengen)		Opmerkingen:

A3: LINKLIJST / MATERIAAL

Beoordeling taalvaardigheden in de werkomgeving (Duits als 2e taal)

http://www.netzwerk-ig.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/IQ_Publikationen/Thema_Sprachbildung/Broschuere_Sprachbedarfsermittlung_2012.pdf

Vaardighedencontrole: taalhulpbron voor werkgevers, managers en ondersteunend personeel in de zorg voor meting van communicatie- en rekenvaardigheden in de werkomgeving

<https://www.scie.org.uk/workforce/careskillsbase/>

Vragen voor behoefteanalyse gericht op de werkomgeving:

https://www.deutsch-am-arbeitsplatz.de/fileadmin/user_upload/PDF/needs-analysis-gs.pdf

CEFR-gebaseerde zelfbeoordelingsschema's in 34 Europese talen

<https://www.coe.int/en/web/portfolio/self-assessment-grid>

The Learning Workplace – een Gids voor Leraren, ontwikkeld in het kader van het ArbetSam-project, met sjablonen voor discussies en een individueel leerplan

http://www.aldrecentrum.se/sites/default/files/Global/TDAR/Spanish/A%20guide%20for%20teachers_150204.pdf

DIALANG : een online diagnostisch systeem voor taalbeoordeling van personen in 14 Europese talen

Van Avermaet, Piet / Gysen, Sara (2006): Language learning, teaching and assessment and the integration of adult immigrants. The importance of needs analysis. Raad van Europa. Straatsburg

B. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN LEREN

Het eerste deel van dit hoofdstuk geeft een algemeen idee van multidisciplinaire benaderingen van het leren van een taal, en waardoor onze methodologische benadering verschilt van traditionele manieren van leren. Dit geldt vooral voor migranten, die als cursisten niet alleen T2 zijn, maar vaak T3, T4 enzovoort. Beroepsopleiders en taalleraren dienen bepaalde aspecten in ogenschouw te nemen. Beroepsopleiders hoeven geen taalleraren te zijn, maar ze moeten begrip hebben van taalverwervingsprocessen zoals:

- Begrip van het taalverwervingsproces en het gebruik van begrijpelijke taal.
- Het gebruik van echte materialen, situaties en ruimtes.
- Daarbij moeten ze rekening houden met culturele en godsdienstige diversiteit en basisinformatie verstrekken aan leraren.
- Werken aan communicatie als beroepsmatige kwaliteit (In Fryslân is het bijvoorbeeld belangrijk om ouderen aan te spreken met 'jo' ("usted") en niet met 'do' ("tú") als teken van respect).
- Het gebruik van rollenspellen en praktische oefeningen
- Bewustmaking van het belang van een minderheidstaal. Om de beste service te verzekeren is het van groot belang om te wijzen op het belang van het gebruik van de minderheidstaal door ouderen.

Taalleraren dienen bovendien fundamentele kennis te hebben van beroepsvaardigheden op zorggebied. Het zou daarom ideaal zijn om les te geven in zowel talige als beroepsmatige vaardigheden.

Het volgende onderdeel van dit hoofdstuk bevat specifieke punten en uitleg over de verschillende pedagogische benaderingen. Ook staan er links naar gedetailleerder materiaal voor de toepassing van deze benaderingen bij de cursisten. Dit materiaal bestaat uit achtergrondinformatie, zoals tips voor leraren, concrete voorbeelden van oefeningen en beschrijvingen en video's. De **tips voor leraren** zijn ook rechtstreeks te downloaden vanuit de toolbox in B2

Het doel van dit hoofdstuk:

Dit hoofdstuk is gericht op taalleraren en beroepsopleiders, en biedt handvatten voor het plannen en opzetten van cursussen vanuit verschillende gezichtspunten. Hierin komen onder meer aan de orde: advies over verschillende onderwerpen, zoals het gebruik van simulaties en rollenspellen, en de invloed van sociolinguïstiek, religie en andere interculturele zaken die in de lessen voorbij kunnen komen. De leraren hebben ook de mogelijkheid om zelf voorbeelden toe te voegen.

B.1. INLEIDING - MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN LEREN

In het taalonderwijs is het werken met innovatieve modellen over het algemeen wenselijk en algemeen erkend. De methodologische benaderingen die de basis vormen voor deze toolkit worden internationaal gebruikt in leer- en lesmateriaal, zoals

- CLIL (inhoud- en taalgèïntegreerd leren)
- Probleemgestuurd leren
- Toneel en theater bij het leren van vreemde talen
- Scenario's

Het leren van een minderheidstaal, vooral als migrant voor een bepaalde werkomgeving, brengt meer uitdagingen met zich mee dan het leren van een meerderheidstaal. Zoals in vorige hoofdstukken al aan de orde is geweest, kunnen deze uitdagingen worden opgesplitst in twee factoren: de sociolinguïstische situatie van meerderheids-/minderheidstalen en de noodzaak om beide talen te leren.

Dit hoofdstuk behandelt de methodologische benaderingen die een antwoord kunnen geven op deze uitdagingen. Deze factoren moeten altijd in aanmerking worden genomen bij onderwijs in minderheidstalen gericht op de werkomgeving, en mogen daarom niet alleen onderdeel vormen van de toegepaste methodologie maar moeten ook worden tot uiting komen in het oefenmateriaal. Dit hoofdstuk biedt benaderingen voor de verschillende gebieden die invloed hebben op werkgericht onderwijs aan migranten (gezondheidszorg/ouderenzorg). De bedoeling is dat iedere leraar ideeën verzamelt om aan deze uitdagingen ruimte te geven in het lesmateriaal en dit toetst door middel van oefeningen.

De methodologie voor het leren van een minderheidstaal als T2 of T3 verschilt van het leren van een meerderheidstaal. In de meeste gevallen volgen migranten reguliere cursussen in de meerderheidstaal (zie COMBI Output 1). De uitdaging is dat het onderwijs in minderheidstaal een verschil maakt. Dit brengt met zich mee dat het noodzakelijk is om de cursisten te motiveren, zodat ze het nut van de minderheidstaal begrijpen.

Ons doel is om met deze hoofdstukken aan andere professionals een uitgangspunt voor discussie en oefenideeën voor deze thema's aan te bieden.

B.2. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN TAALONDERWIJS (ALGEMEEN)

Methodologische benaderingen:

→ De kennis van de cursist activeren (beroeps- en taalvaardigheden):

- De modules omvatten het delen van ervaringen en kennis, en zijn gericht op het opdoen van beroepservaring in ouderenzorg door middel van de minderheidstaal (T2).

- De nadruk ligt op het aanleren van beroepsvaardigheden in ouderenzorg door middel van gerichte oefeningen. De bedoeling is de cursisten vertrouwd te maken met werkelijke taalkundige behoeften in de werkomgeving en daardoor waarde te geven aan hun beroepsvaardigheden (hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen geschoold en ongeschoold personeel).

- Het onderwijs is gericht op kennis van de minderheidstaal (T2) door middel van concrete oefeningen om bewustzijn van kennis te creëren en te activeren. Bij veel deelnemers bestaat dikwijls de gedachte dat ze "helemaal niets" weten, maar ze ontdekken vaak dat ze in de loop der tijd onbewust al een aantal basale woorden of zinnen hebben geleerd.

- Het nadenken over en activeren van deze woorden en zinnen betekent dat het gebruik van de meerderheidstaal (T1/B1) nodig is als communicatietaal tijdens de cursus.

Zie oefeningen: MOBILITEIT oefening 2.

Zie Tips voor leraren: 3. Taalonderwijs. 3.2. Onderwerp: taalkennis activeren: de bestaande taal van cursisten motiveren

→ Gebruik van echte materialen en ruimtes:

Het gebruik van echte en fysieke materialen draagt bij aan het leerproces. De cursisten kunnen zien en aanraken waar ze over praten.

Voorbeeld:

- **"Mag ik de handdoek?" (echte handdoek)**
Welke handdoek, de rode of de blauwe?" (twee handdoeken in verschillende kleuren)
"De blauwe, maar niet die kleine, de grote..."(twee blauwe handdoeken van verschillende grootte).

De interactie, zoals het aanraken en voelen van het voorwerp, activeert alle zintuigen en draagt - beter dan bij een lesboek - bij aan het onthouden van namen, handelingen en structuren.

- Het materiaal bestaat uit voorwerpen die te maken hebben met het dagelijkse werk. De bekendheid met de voorwerpen of de handelingen (zoals iemand uit bed helpen, kleding ophangen, eten klaarzetten, enzovoort) helpt bij het onthouden.
- Daardoor voelen de cursisten zich meer werkenden en professionals dan leerlingen.

- Het gebruik van ruimte en beweging bij de training helpt ook bij het begrijpen en onthouden van de woordbetekenissen, concepten en communicatiebehoeften.

Voorbeeld:

"Ik heb mijn bril nodig"

"Waar ligt die?"

"Misschien op de keukentafel." De cursist staat op, gaat naar de keuken of fictieve keuken en kijkt op een echte tafel.

Als daar een echte bril ligt: "Ja, hij ligt hier".

Zo nee, dan: "Nee, hij ligt niet op de tafel".

- Het gebruik van materialen en ruimte is veel gemakkelijker als het leren plaatsvindt in de werkomgeving. Maar het klaslokaal kan uiteraard ook een ruimte zijn waar u gemakkelijk mee te nemen materiaal kunt gebruiken. Wellicht is een instelling bereid om materiaal aan u uit te lenen voor de duur van de cursus.
- Woorden en concepten kunnen worden uitgebeeld door middel van foto's of andere voorwerpen (situaties buiten, voedsel, enzovoort)
- **Zie oefeningen: Module 1 "Hygiëne", oefening 2**
- **Zie Tips voor leraren:** 3. Taalonderwijs. 3.3. Onderwerp: echt materiaal: het gebruik van echt materiaal
-
- **Het gebruik van rollenspellen en praktische oefeningen:**
- Hierbij maken we onderscheid tussen toneel / simulatie en praktische oefeningen.
 - Een praktische oefening kan zijn het koppelen van woorden / zinnen met concrete handelingen, die niet noodzakelijkerwijs realistisch hoeven te zijn (bijvoorbeeld de handdoek leggen op de tafel, onder de tafel, op de stoel, op het dressoir, naast de stoel, enzovoort). Een andere oefening kan bestaan uit uitleg over wat de cursist moet zeggen bij het helpen met douchen, zonder dat het een rollenspel betreft.
 - Toneel / simulatie betekent dat de cursist een bepaalde rol speelt, bijvoorbeeld iemand helpen bij het douchen, waarbij deze persoon zich plotseling niet goed voelt - wat zou de cursist dan zeggen / doen?
- Praktische oefeningen dragen bij aan taalverwerving, en simulatie helpt bij de toepassing van de taal door het aanleren van autonomie, strategische competenties en uitzoeken wat je niet of wel kunt zeggen.

Zie oefeningen: Module 1 "Hygiëne", oefeningen 3, 4 en Module 2 "Motivatie en mobiliteit", oefening 4

Zie Tips voor leraren:3: Het aanleren van een woordenschat 3.1. Onderwerp: Het aanleren van een woordenschat: het opbouwen van een woordenschat.

→ **Basisinformatie over beroepsvaardigheden voor taalleraren:**

- Het verdient de voorkeur dat de taalleraar basiskennis heeft van de werkzaamheden van de cursisten/werkenden. Dit zorgt voor beter inzicht in de volgende functies:
 - Beroepsgericht doel van het gesprek (adviseren, helpen, leiden)
 - Gebruik van welk taalregister en wanneer
 - Kennis van de dagelijkse handelingen van werkenden
 - Het opbouwen van persoonlijke criteria van "goede praktijken" in het werk (een goede praktijk in ouderenzorg is bijvoorbeeld of iemand iets zelfstandig kan of wil doen, zelfs als de werkenden / cursisten zeggen dat daarvoor geen tijd is).
 - Besef van het stimuleren van de autonomie van ouderen (Motivatatie is daarbij het sleutelwoord, en het is van groot belang om empathisch te zijn. Verzorgenden moeten uiterst voorzichtig zijn met ouderen als ze hen aanmoedigen om handelingen uit te voeren en hen overtuigen van het nut daarvan voor anderen en zichzelf.)

Zie oefeningen: Module 1 "Hygiëne", oefening 2,3, en Module 2 "Motivatatie en mobiliteit", oefening 2

Zie Tips voor leraren: 1. Beroepsvaardigheden. Ouderzorg. 1.1. Onderwerp: Afhankelijkheid en autonomie: motivatie van ouderen

→ **Basisinformatie over taalonderwijs voor beroepsopleiders:**

- Beroepsopleiders hebben meestal geen ervaring met taalonderwijs, vooral niet met minderheidstalen. Cursisten en leraren kunnen bijvoorbeeld een taal gemeenschappelijk (B1) hebben, maar moeten beginnen met communiceren in de minderheidstaal (T2/T3).
- De beste manier voor beroepsopleiders om inzicht te krijgen in taalonderwijs is het volgen van gerichte training.
- Ze beschikken echter al over tal van vaardigheden die ze kunnen inzetten, zoals rollenspelen, toneel en echt materiaal.
- Houd bij de voortgang van de oefeningen rekening met wat de cursisten eventueel al weten.
- Taalonderwijs bestaat niet alleen uit 'woordjes leren', maar het leren van elk woord of elke zin kan een verschil maken.

Zie oefeningen: **Module 1 "Hygiëne", oefening 2,3**

Zie Tips voor leraren: 3. Taalonderwijs. 3.1. Onderwerp: het aanleren van een woordenschat: het opbouwen van een woordenschat.

→ **Culturele en religieuze diversiteit: basisinformatie:**

- Leraren moeten beseffen en accepteren dat migranten soms niet dezelfde leeromstandigheden hebben als lokale cursisten (zonder daarover te oordelen).
- Cursisten met een migratie-achtergrond hebben misschien een traumatisch verhaal: ze zijn een of allebei hun ouders kwijt, hebben geen beroepsstatus meer of het ontbreekt hen aan economische of sociale stabiliteit in het gastland, enzovoort.
- Andere verschillen kunnen ontstaan door algemene culturele zaken, zoals het idee van tijd, de manier van leren, de wijze van culturele interactie, genderrolmodellen, enzovoort.
- Een opleidingsprogramma moet als doel hebben om leraren te leren een houding te creëren die ondersteuning geeft aan migranten, zonder bevoogdend te zijn, en hen helpt om waarde te geven aan de leerstof.
- Tegelijkertijd moet een leraar een gidsfunctie vervullen voor nieuwe houdingen, zoals veranderen van standpunten met betrekking tot kwesties als genderrollen en culturele, seksuele en religieuze diversiteit.

Zie oefeningen: [Module 1 "Hygiëne", oefeningen 1, 4](#)

Zie Tips voor leraren: Gebied 4: Simulaties. 4.2. Onderwerp: culturele diversiteit. 4.2. Culturele diversiteit in het klaslokaal. 4.3. Onderwerp: godsdienst: in rollenspellen rekening houden met religieuze factoren

B 1.3. MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN VAN MINDERHEIDSTAALONDERWIJS

→ Intermediërende sociolinguïstische factoren: meerderheidstaal en minderheidstaal:

- Het feit dat het gebruik van een minderheidstaal wordt geschuwd is vaak geen gebrek aan kennis, maar veeleer te weinig vertrouwen, identificatie of besef van het belang van de taal voor de ontvanger.
- Deze belangrijke factoren maken een wezenlijk verschil uit bij het leren van een minderheidstaal of een meerderheidstaal.
- In trainingen kunnen sociolinguïstische factoren worden onderwezen als belangrijk aspect (bijvoorbeeld door de allereerste training te richten op sociolinguïstische factoren, of door deze in de loop der tijd stapsgewijs in te bouwen).
- Sociolinguïstische factoren kunnen ook deel uitmaken van oefeningen, vooral in rollenspelen gericht op strategische competenties, enzovoort. De cursisten leren woordenschat en grammatica via het bespreken van maatschappelijke thema's ("Hoe gaat het met uw gezin?"). De cursist begint aan het gesprek, maar begrijpt het op een bepaald punt niet meer. De leraar vraagt de cursist: "Hoe reageert u?" Een ander voorbeeld: Moedertaalsprekers van de minderheidstaal praten met u in de meerderheidstaal, ook als u probeert de minderheidstaal te gebruiken. De leraar vraagt de cursist: "Hoe overtuigt u hen om te switchen?"

Zie oefeningen: [Module 1 "Hygiëne", oefening 1,4](#); [Module 2 "Mobiliteit en motivatie", oefening 2,4](#)

Zie Tips voor leraren: 2. Sociolinguïstisch: 2.1 Onderwerp: Minderheidstaal / officiële taal: het gebruik van beide talen met als doel in de communicatiebehoeften te voorzien.

→ Het gebruik van de meerderheidstaal als pluspunt bij het werk:

- Veel migrantenwerknemers die werkzaam zijn in de ouderenzorg hebben al (basis)kennis van de meerderheidstaal van het gastland (of van hun moedertaal). Dit betekent dat ze vaak al een taal hebben waarin ze met de cliënten kunnen communiceren.
- Vergeleken met gastlanden met één taal brengt taalverwerving in tweetalige gastgemeenschappen specifieke uitdagingen met zich mee, omdat nieuwe sprekers soms al een sociaal en werkzaam leven hebben in de

meerderheidstaal. Als er geen direct taalbeleid bestaat dat het gebruik van de minderheidstaal afdwingt, hebben ze extra motivatie nodig om deze te leren.

- Het leren veranderen van taalgewoonten is net zo belangrijk als verwerving van de minderheidstaal. Om die reden moeten deze oefeningen ook zijn gericht op de relatie tussen de meerderheidstaal en de minderheidstaal in de werkomgeving.
- Het leren van de meerderheidstaal kan een pluspunt zijn, en kan ook plaatsvinden naast de het leren van de minderheidstaal.
- Tijdens het leren van de meerderheidstaal met ingewikkelder onderwerpen kunnen ook 'brokken' minderheidstaal worden aangeleerd. De minderheidstaal kan bijvoorbeeld worden gebruikt bij het klaarzetten van het eten voor de cliënt, terwijl de meerderheidstaal kan worden gebruikt om te herhalen wat de arts heeft gezegd over een nieuw medicijn.
- Het gaat hier niet om het associëren van de minderheidstaal met symbolische praktijk en daarbij het gebruik van de meerderheidstaal als enige communicatietaal. De meerderheidstaal kan juist bijdragen aan het mobiliseren van het gebruik van de minderheidstaal, zelfs bij onvoldoende beheersing van sommige taalvaardigheden.

Zie oefeningen: [Module 1 "Hygiëne", oefening 4](#); [Module 2 "Mobiliteit en motivatie", oefening 4](#)

Zie Tips voor leraren: 2. Sociolinguïstiek. 2.1 Onderwerp: Minderheidstaal / officiële taal: het gebruik van beide talen met als doel om in de communicatiebehoeften te voorzien.

→ **Werken aan communicatie als beroepsmatige kwaliteit**

- Het is van belang om communicatieve vaardigheden bij het werk te beschouwen vanuit een breed perspectief. Dit betekent dat het niet alleen gaat om grammatica en correct taalgebruik, maar ook om de bedoeling van de boodschap / communicatie in de context van het werk.
- Het gebruik van bepaalde afzonderlijke woorden kan een belangrijke mate van respect overbrengen, en correcte zinnen zonder inleving in of begrip van de situatie van ouderen kunnen onprofessioneel zijn.
- De taalleraar moet de doelen en regels van het gesprek weten / leren.

Zie oefeningen: [Module 2 "Mobiliteit en motivatie", oefening 2,4](#)

Zie Tips voor leraren: 1: Beroepsvaardigheden in ouderenzorg, 1.1. Onderwerp: Afhankelijkheid en autonomie: motivatie van ouderen

→ **Bewustmaking van het belang van een minderheidstaal:**

- Er zijn veel pedagogische benaderingen en theorieën die onderscheid maken tussen het leren en gebruiken van een minderheidstaal en het leren en gebruiken van een meerderheidstaal. Het is van belang om zowel bij het begin als gedurende de taalcursus aandacht te besteden aan deze factoren.
- Veel migranten hebben geen informatie over het bestaan en de rol van een minderheidstaal als ze naar een land verhuizen of daar aan het werk gaan. Om te zorgen dat ze betrokken zijn en positief staan tegenover de taal en het taalbeleid in de werkomgeving is het belangrijk dat ze deze informatie krijgen.
- Naast een algemeen begrip van de rol van een minderheidstaal moet het de werkende/cursist ook duidelijk zijn wat de rol van de taal is in de werkomgeving als factor van inzetbaarheid en de plicht om service van hoog niveau te geven aan de gebruiker / cliënt.
- Het is gebleken dat het gebruik van de minderheidstaal bij kwetsbare minderheidstaalsprekers (zoals ouderen) de 'kwaliteit' van de zorg verbetert in de ogen van de minderheidstaalspreker en diens familie (bijvoorbeeld zoals aangegeven in 'More than Just Words' in de Welshe context, zie linklijst in B3).

Zie oefeningen: [Module 1 "Hygiëne", oefening 1](#), en [Module 2 "Motivatie en mobiliteit", oefening 4](#)

Zie Tips voor leraren: 2. Sociolinguïstisch. 2.2 Onderwerp: Besef van de minderheidstaal: bewustwording van de rol en de waarde van een minderheidstaal.

Tips voor leraren - INHOUDSOPGAVE

Beroepsvaardigheden in ouderenzorg.

1.1. Onderwerp: Afhankelijkheid en autonomie: motivatie van ouderen.

1.2. Onderwerp: Afhankelijkheid en autonomie: stimuleren van de autonomie van ouderen

Sociolinguïstiek.

2.1. Onderwerp: minderheidstaal / officiële taal: het gebruik van beide talen om in communicatiebehoeften te voorzien

2.2. Onderwerp: besef van de minderheidstaal: besef van de rol en de waarde van de minderheidstaal

Taalonderwijs.

3.1. Onderwerp: het aanleren van een woordenschat: het opbouwen van een woordenschat.

3.2. Onderwerp: Taalkennis activeren: de bestaande taal van cursisten activeren.

3.3. Onderwerp: echt materiaal: het gebruik van echt materiaal

Simulatie en rollenspellen

4.1. Onderwerp: basiskennis wat zijn de doelen van elke simulatie / elk rollenspel?

4.2. Onderwerp: culturele diversiteit: Culturele diversiteit in het klaslokaal.

4.3. Onderwerp: godsdienst: in rollenspellen rekening houden met godsdienstige aspecten

Didactiek.

5.1. Onderwerp: reflecties: Het leiden van discussies met cursisten

Tips voor leraren	Beroepsvaardigheden in ouderenzorg.
Nr.: 1.1	Onderwerp: Motivatie van ouderen
<p>Motivatie van ouderen</p> <p>Depressie en gebrek aan motivatie komen vaak voor bij ouderen, het vaakst bij mensen die alleen wonen of weinig sociale contacten hebben. Ze hebben geen wil en geen enthousiasme meer voor verschillende activiteiten en verplichtingen van het dagelijks leven, zoals eten, schoonmaken, uitgaan, contacten opbouwen met anderen, enzovoort.</p> <p>Hun hobby's, omgeving, sociale contacten en externe prikkels spelen een belangrijke rol bij het in stand houden van hun motivatie. Wanneer er weinig contacten met familie zijn, wordt het contact met de verzorgenden essentieel, vooral met degenen die ze elke dag zien.</p> <p>Bij ouderenzorg moeten bepaalde principes in aanmerking worden genomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vraag de oudere hoe zijn/haar dagelijks leven er uitziet: welzijn, slaapgewoontes, maaltijden... ● Stel verschillende onderwerpen aan de orde: het weer, de familie, televisieprogramma's, bezoek aan/van de arts, activiteiten... ● Vertel dat zijn/haar gedachten ertoe doen. Zo kunnen we vragen wat ze hebben gegeten, welke kleding ze droegen, naar welk televisieprogramma ze kijken, wat ze in de krant hebben gelezen... <p>Soms reageren ze niet op prikkels of tonen ze nergens belangstelling voor, dus dan is het aan de verzorgende om hun motivatie te stimuleren. Hieronder een aantal strategieën voor dit soort situaties;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Positieve Feedback. Geef aandacht aan iets wat positief is, of wat goed is gedaan, bijvoorbeeld: "U ziet er echt goed uit", "U beweegt uw been vandaag beter". - Vertel over iets dat ze leuk vinden of waar ze naar uitkijken. Bijvoorbeeld: het bezoek van een kleinzoon het komend weekend, vanmiddag een kaartje leggen of een televisieprogramma vanavond. - Adviseer iets waardoor de persoon in kwestie zich misschien beter kan voelen. Als een oudere zich niet goed voelt, zeg dan dat ze zich misschien beter voelen na een wandelingetje, opstaan, aankleden, douchen, een spelletje doen of naar de gemeenschappelijke ruimte gaan. - Wuif gevoelens zoals droefheid en pijn niet weg. Alle gevoelens zijn volledig respectabel en de verzorgende moet deze accepteren, maar doet dit door positieve oplossingen aan te dragen. 	

Tips voor leraren	Beroepsvaardigheden in ouderenzorg.
Nr.: 1.2	Onderwerp: Afhankelijkheid en autonomie
Stimuleren van de autonomie van ouderen	
<p>Hoewel iemand afhankelijk kan zijn, is de sociale omgeving van de cliënt erg belangrijk en speelt deze een belangrijke rol bij het handhaven of stimuleren van onafhankelijkheid bij bepaalde activiteiten.</p>	
<p>Het stimuleren van autonomie behoort tot de verantwoordelijkheden van de verzorgende. De algemene richtlijn daarbij is vaak: "Doe nooit iets voor iemand die het zelf kan". Het tegendeel is waar: de verzorgende moet de oudere juist aanmoedigen en helpen om het zelf te doen.</p>	
<p>Communicatie en geduld staan daarbij centraal.</p>	
<p>Door middel van communicatie ontdekken we wat iemand wel of niet kan. Een cursist die onzeker is over wat iemand kan, zou de volgende vragen kunnen stellen:</p>	
<ul style="list-style-type: none">- "Kunt u dat?"- "Kunt u dat zelf?"- "Als ik vlees snij, kunt u het dan eten met uw vork?"	
<p>Probeer motiverende zinnen:</p>	
<ul style="list-style-type: none">- "Probeer u zelf eens..."- "Als u het nou zo eens doet".- "Rustig aan, neem de tijd".	
<p>Hoewel het sneller is om de opdracht zelf te doen, moet de cursist zich inhouden om de autonomie van de oudere zoveel mogelijk te handhaven.</p>	

Tips voor leraren	Sociolinguïstiek
Nr.: 2.1	Onderwerp: Officiële/minderheidstaal

Het gebruik van beide talen om in communicatiebehoeften te voorzien

Minderheidstalen heten zo omdat ze bestaan naast grotere en sterkere talen. Tegenwoordig spreekt vrijwel iedereen in minderheidstaalregio's, zo niet iedereen, ook de meerderheidstaal van een land. Dat betekent echter niet dat taalproblemen de wereld uit zijn. Iemand wiens moedertaal de minderheidstaal is, kan een behoefte of wens naar voren willen brengen in die taal. Diegene kan door middel van de minderheidstaal informatie doeltreffender overbrengen. Bovendien kan het gebruik van de minderheidstaal de communicatie verbeteren, een gevoel van vertrouwen geven en zorgen voor meer verbondenheid tussen de gespreksdeelnemers.

Daarom is het belangrijk dat de verzorgenden die de minderheidstaal leren, al vanaf het begin bewust woorden en zinnen toepassen om een nauwe en op vertrouwen gebaseerde relatie op te bouwen, in plaats van af te wachten tot ze een vloeiender taalvaardigheid hebben.

- Bij sommige onderwerpen kan de cursist het gevoel hebben dat het nodig is om de bedoeling nauwkeurig en empathisch over te brengen. Dit betreft situaties zoals **gevoelens en belangrijke levensgebeurtenissen, gezondheidskwesties en specifieke informatie over tijd, datums en plaatsen.**
- In dergelijke gevallen moet communicatie helder en nauwkeurig zijn, en daardoor kan het gebruik van de minderheidstaal beperkt zijn.

Dit betekent niet dat communicatie in deze situaties volledig in de ene of in de andere taal moet plaatsvinden, zoals men vaak veronderstelt of doet. Zie het gebruik van beide talen als het toepassen van verschillende tinten grijs voor wat normaal wordt beschouwd als zwart en wit. In dergelijke situaties wordt flexibel gebruik van beide talen als een voordeel gezien.

Tip: Rollenspel kan een hulpmiddel zijn bij het toepassen van deze strategieën

Tips voor leraren	Sociolinguïstiek
Nr.: 2.2	Onderwerp: Besef van de minderheidstaal
<p>Besef van de rol en de waarde van de minderheidstaal</p> <p>In de afgelopen decennia is het belang van linguïstische diversiteit enorm toegenomen. Dit kwam voort uit campagnes voor mensenrechten die ook waren gericht op taalrechten en culturele rechten. Het Europees Handvest voor regionale talen en talen van minderheden is een voorbeeld van de ontwikkeling van minderheidstalen op Europees niveau. Andere organisaties en instanties zoals ELEN (European Language Equality Network - Netwerk voor Europese Taalgelijkheid) en NPLD (Network to Promote Linguistic Diversity - Netwerk ter Bevordering van Taalverscheidenheid) ondersteunen deze doelstellingen eveneens. Op nationaal niveau worden burgers in regionale minderheidstaalgemeenschappen steeds meer bewust gemaakt van revitalisering van de minderheidstaal. Dit gaat echter vaak voorbij aan veel migranten, die alleen maar via landelijke omroepen horen over minderheidstaalgemeenschappen. Vaak komen aspecten zoals het bestaan van de talen en de rol daarvan in de maatschappij en bij het werk niet aan de orde. Dit kan ook het geval zijn voor binnenlandse migranten naar de minderheidstaalgemeenschap.</p> <p>Cultureel en taalkundig bewustzijn van de minderheidstaal is daarom een essentiële tool om mee te nemen in de lessen en bij oefensituaties. Dit kan aan het begin plaatsvinden, maar het is verstandig om taalbewustzijn te integreren in de totale cursus en deze te ontwikkelen. Nieuwe sprekers zullen in tal van situaties terecht komen die alleen maar begrijpelijk zijn als ze al enige ervaring hebben opgedaan met het gebruik van de minderheidstaal.</p> <p>Activiteiten voor bewustmaking zijn onder meer:</p> <p>Informatie over de minderheidstaal: geschiedenis, cultuur, rechtspositie, aanwezigheid in het maatschappelijk leven (media, onderwijs, op het werk, enzovoort) Vaak is de situatie van de minderheidstaal volledig onbekend bij degenen die deze niet spreken. Het laten zien van de taalrealiteit wekt belangstelling en plaatst vraagtekens bij negatieve houdingen tegenover minderheidstaal afkomstig van anderen in de taalgemeenschap. Bovendien is dit een brug om meer te leren en te begrijpen van hun eigen taal, die vaak ook een minderheidstaal is.</p> <p>Taalrevitalisering en maatregelen en beleid gericht op normalisatie: Anders dan gelijkheid van mannen en vrouwen of rassengelijkheid is het bestaan van taalrechten veelal onbekend bij het grote publiek. Het is belangrijk om de sociale en politieke consensus van de minderheidstaal in de huidige maatschappij te begrijpen en jezelf te zien als onderdeel van deze consensus, zelfs als migrant, en niet als "slachtoffer" van taalbeleid</p> <p>Taal-empowerment (zelfvertrouwen, uit de weg ruimen van vooroordelen, enzovoort): Voor revitalisering van minderheidstalen is empowerment van de sprekers nodig. Het niet gebruiken van de taal staat in verband met tal van complexe sociale en historische oorzaken, zodat mensen zich onwettig kunnen voelen als ze dat wel doen (een indringer in de autonome gemeenschap). Ze voelen zich vreemd als sprekers van een plattelandstaal of stammentaal of vrezen onderdeel te worden van een nationalistische zaak. Deze punten moeten worden aangepakt en overwonnen als mensen</p>	

een taal willen leren en gebruiken.

Taaldiversiteit (taalecologie, identiteit, cultureel erfgoed): Het is nuttig te begrijpen dat het behoud van minderheidstalen niet alleen een lokale kwestie is, maar juist verband houdt met internationale bewegingen op het gebied van wereldwijd cultureel erfgoed en ecologie. In een steeds meer globaliserende wereld wordt het belang van het plaatselijke en het nationale steeds legitiemer.

Dialecten en taalregisters: Ook andere, zeer specifieke zaken kunnen voor minderheidstalen anders zijn dan voor meerderheidstalen. De meeste Europese meerderheidstalen werden aan het eind van de 19e eeuw gestandaardiseerd, en gegeneraliseerd door verplicht onderwijs en gedrukte media. Voor minderheidstalen vond dit proces veel later, op uiteenlopende manieren of totaal niet plaats. Het woordgebruik van moedertaalsprekers, zoals ouderen, verschilt soms van ons woordgebruik en de woorden die in standaard-taallessen worden onderwezen. In workshops gericht op dit onderwerp leren we hoe we een positieve houding kunnen ontwikkelen en dit als verrijkend in plaats van als lastig kunnen zien!

Meenemen van dergelijke onderwerpen in een cursus

- Een leraar die zich bezig houdt met deze onderwerpen kan gebruik maken van diverse leermiddelen (internet, televisieprogramma's, brochures).
- Veel instellingen bieden de mogelijkheid om vrijwilligers uit te nodigen voor workshops of congressen over taalbewustzijn.
- Er zijn ook cursusaanbieders met speciale programma's die zijn gericht op empowerment of taalbewustzijn voor diverse groepsbehoeften.
- Mensen met een bekend profiel kunnen worden uitgenodigd om hun eigen verhaal te vertellen. Dit kan een oudere zijn, een spreker van de minderheidstaal, een migrant die de taal heeft geleerd, een directeur van een verzorgingshuis, een bekende persoon die de minderheidstaal spreekt, enzovoort.

Kiezen van prioriteiten:

Niet alle onderwerpen hoeven in elke groep aan de orde te komen. Het is aan de leraar om te beoordelen welk onderwerp specifiek nodig is voor zijn of haar groep. Investeren in de beoordeling van de sociolinguïstiek van de minderheidstaal heeft geen zin als de cursisten in hun werkomgeving geen taalswitch durven te maken.

Tips voor leraren	Taalonderwijs
Nr.: 3.1	Onderwerp: Woordenschat leren
<p>Het opbouwen van een woordenschat</p> <p>Vaak wordt gedacht dat een taal leren eigenlijk hetzelfde is als woordjes leren. Vocabulaire komt echter het best tot zijn recht in nuttige structuren. De taak van de taalleraar is het reguleren van de informatie en het bieden van mogelijkheden om het geleerde in praktijk te brengen, dat wil zeggen de nieuwe dingen die zijn geleerd moeten via de praktijk stukje bij beetje worden ingebed.</p> <p>Na introductie van vocabulaire met afbeeldingen of vertalingen zijn er verschillende benaderingen mogelijk, bijvoorbeeld: Wat? Waar? Meervoud...</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Wat hebt u vandaag gezien? ● Ik heb een bloeiende boom gezien. ● En waar hebt u de bloeiende bom gezien? ● In de straat. ● Hebt u ook bloeiende bomen in het park gezien? ● In het park? Nee, nog niet. <p>In dit geval zijn de nieuwe woorden: boom - bloeien - park. Eerst leren we deze drie woorden met drie verschillende zinnen, vragen en antwoorden (die de cursist al kent). Dit kan verder worden toegepast in een gesprek, bijvoorbeeld:</p> <p>"Stel u voor dat u de vrouw die door u wordt verzorgd, tegenkomt. Ze heeft net een wandeling gemaakt. U vraagt wat ze heeft gezien, en zij praat over een bloem op een boom. Probeer de zojuist geleerde vragen en woorden te oefenen."</p> <p>Het resultaat kan ongeveer als volgt zijn:</p> <p>A: Juanita, hoe was je wandeling? Wat heb je onderweg gezien? B: Bomen. A: O, wat leuk. Bloeiden de bomen al? B: Ja, ze waren in bloei! A: En de bomen in het park? B: Nee, in het park nog niet.</p> <p>Daarna kunnen we de cursisten vragen om het verhaal te vertellen vanuit het perspectief van Juanita, de verzorgende, enzovoort. Hier is het doel om de woorden "boom" en "bloei te leren, in samenhang met een aantal eerder geleerde zinnen.</p> <p>Op dit punt stuurt de leraar de toepassing van de pas geleerde woorden, stimuleert de autonomie van de cursist, en helpt daarbij als het nodig is.</p> <p>Opmerking: langdurige uitleg van woorden en structuren buiten de oefening om heeft weinig nut. In feite gaat het leerproces niet om het verzamelen van informatie, maar om het inbedden en verwerken daarvan, gericht op autonoom en praktisch gebruik.</p>	

Tips voor leraren	Taalonderwijs
Nr.: 3.2	Onderwerp: Bestaande kennis activeren
<p>Het activeren van bestaande taalkennis</p> <p>Vaak worden mensen jarenlang omgeven door een minderheidstaal en hebben ze desondanks het gevoel dat ze er geen enkele kennis van hebben.</p> <p>Door de onbewuste creativiteit en intuïtie van deze mensen aan te boren en hun ruimte te geven om te experimenteren, is het vaak verrassend over welke woordenschat en kennis ze beschikken.</p> <p>De eerste stap voor de leraar is om uit te zoeken hoelang de cursisten al in dat gebied wonen en waar de taal wordt gesproken. Het maakt nogal een verschil als iemand twee maanden geleden uit een ander werelddeel is aangekomen of als iemand al twee jaar of langer in de minderheidstaalgemeenschap woont. De leraar vraagt of er cursisten zijn die al iets van de taal weten. Als het lesonderwerp bijvoorbeeld "voedsel" is, is de eerste stap om de cursisten te vragen welke namen voor voedsel (drinken, kleren, sport) ze kennen in de minderheidstaal. De leraar wacht rustig de antwoorden af en moedigt de cursisten aan om antwoorden te geven, zelfs al zijn ze niet correct.</p> <p>Hetzelfde kan worden gedaan in complexere communicatiesituaties. De leraar vraagt bijvoorbeeld wie van de cursisten al werkzaam is in de ouderenzorg, en vraagt hen om te vertellen wat ze zeggen als ze iemand uit de stoel helpen. Veel mensen die werkzaam zijn in een omgeving waar de minderheidstaal wordt gesproken, gebruiken vaak, zonder dat ze het zelf in de gaten hebben, woorden of korte zinnen in die taal.</p> <p>De eerste stap moet altijd zijn om degenen die al "iets" weten in de minderheidstaal aan te moedigen om dit te delen, zodat ze waarde geven aan hun kennis en worden gestimuleerd om ermee door te gaan. Als iemand zegt wat hij/zij al weet, durven anderen dat ook. De rol van de leraar is hierbij om de cursisten aan te moedigen om hun kennis te gebruiken.</p> <p>Na deze stap kan de leraar meer structuren en woorden presenteren en de aangedragen elementen in context en zinnen plaatsen.</p>	

Tips voor leraren	Taalonderwijs
Nr.: 3.3	Onderwerp: Gebruik van echt materiaal

Het gebruik van echt materiaal

Veel taalleraren vinden misschien dat het gebruik van echte materialen ongemakkelijk of gênant is, of dat het niet helemaal past bij de traditionele inzichten van een taalleraar.

Toch is het gebruik van echte materialen een groot voordeel voor de progressie en de autonomie van de cursisten, en ook voor het succes van rollenspel. Met dit in het achterhoofd moet er zo veel mogelijk echt materiaal in elke talencursus worden gebruikt.

1. Echt materiaal en verplaatsing

Het helpt om het materiaal netjes en schoon te bewaren in dozen, samen met zaken als boeken en schriften.

Als de taalcursus plaatsvindt in een centrum voor beroepsopleidingen of in de werkomgeving, zijn bepaalde materialen wellicht al aanwezig. Vaak moeten materialen worden meegenomen naar de ruimte waar de cursus wordt gegeven en daar worden bewaard, of weer worden teruggebracht naar de bewaarplek als de lesruimte later weer voor andere doelen wordt gebruikt.

Zelfs in verzorgingshuizen of centra voor beroepsopleidingen worden ook vaak voorwerpen die worden beschouwd als persoonlijke eigendommen, door de cursisten meegenomen. De leraar dient te beseffen dat het voorbereiden van dit soort materiaal eveneens deel uitmaakt van de cursus en dat het tijd en organisatie kost om uit te zoeken wat er nodig is, waar we het vandaan halen, hoe we het bewaren en meenemen naar en uit de klas.

Tips voor docenten	Simulatie en rollenspellen
--------------------	----------------------------

Wat zijn de doelen van elke simulatie?

- Voordat de cursisten aan een rollenspel of simulatie beginnen, is het nuttig de doelen en het format aan hen uit te leggen.
- Simulaties en rollenspellen worden gebruikt om zinnen en woordenschat te koppelen aan gebruik in de praktijk.
- De eerste keer in een gesprek of in een andere situatie kunnen taalbrokken worden gebruikt, door nieuwe elementen toe te voegen aan een reeds bekende situatie.
- Simulatie en rollenspellen zijn geen theater: er is specifieke creativiteit nodig voor het creëren of ontwikkelen van strategische taalcompetenties. Elke cursist kan oplossingen aandragen voor specifieke gespreksituaties, met elementen die hij/zij kent (of sociolinguïstische instrumenten zoals: wilt u dat herhalen, wilt u Nederlands spreken, gebruik van gebaren, lichaamstaal, enzovoort)
- Veel mensen voelen zich opgelaten als ze een rollenspel doen. Als de leraar zorgt voor een goede sfeer binnen de groep, voelt men zich minder opgelaten.

Een aantal handige strategieën voor dergelijke situaties:

- Geen een duidelijke uitleg van de simulaties. Leg het doel uit en vertel de cursisten wat ze moeten doen. Het kan gaan om het simuleren van een combinatie van verschillende elementen en het voeren van een volledig gesprek in T2 (bijvoorbeeld uitleg van een compleet reinigingsproces, opstellen van de boodschappenlijst, enzovoort), maar ook uitleg van korte of specifieke zaken (er is een geluid uit de aangrenzende kamer hoorbaar en de cursist kijkt of alles in orde is.) In beide gevallen moet de simulatie goed worden uitgelegd aan de cursisten, met de nadruk op wat er van hen wordt verwacht.
- Stimuleer plezier en moedig goede ideeën aan.
- Wat cursisten hiervan leren, varieert: sommigen maken complete zinnen, gebruiken nieuwe vormen of maken onderscheid tussen mensen. Herhaal wie de deelnemers aan het rollenspel zijn en wat hun opdracht is: "En nu doen we het nog een keer, maar dan met volledige zinnen: we gebruiken nu niet meer opdrachten als "tafel afruimen, dan wc schoonmaken, vloeren dweilen". We gaan volledige zinnen gebruiken: "Eerst ga ik de tafel afruimen, daarna ga ik de vloer dweilen en dan ga ik de wc schoonmaken".

Tips voor leraren	Simulatie en rollenspellen
Nr.: 4.2	Onderwerp: Culturele diversiteit
<p>Culturele diversiteit in het klaslokaal</p> <p>Gedurende het hele proces moeten de kenmerken van de oorspronkelijke cultuur en de cultuur van de cursisten zeer aanwezig zijn.</p> <p>Een aantal zaken om in overweging te nemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In veel culturen is gek doen waar anderen bij zijn, het toegeven van je eigen fouten of anderen rechtstreeks aankijken onaanvaardbaar. In dergelijke gevallen kan het deelnemen aan zo'n oefening ongemakkelijk voelen. <p>Tools voor lesstrategie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flexibiliteit en empathie. Iemand die in eerste instantie niet wil meedoen aan rollenspellen of activiteiten heeft misschien wat tijd nodig om over deze drempel heen te stappen. Beoordeel de specifieke culturele aspecten van elke cursist en dwing niemand om iets te doen waar hij/zij zich ongemakkelijk bij voelt. Misschien willen ze wel, maar dan in hun eigen tempo of op een andere manier. • Als u niet van rollenspellen houdt, kunt u alternatieven zoeken, zoals een video over het onderwerp. • Organiseer de rollenspellen tegelijkertijd, zodat de cursisten niet op elkaars prestaties letten. • Leraren moeten zich ook bewust zijn van de machtsverhoudingen binnen de klas. De invloed daarvan op de activiteit moet zo veel mogelijk worden beperkt. • In sommige culturen is leren volledig academisch en worden activiteiten zoals rollenspellen niet serieus genomen. Daarom is uitleg over het doel van rollenspellen zeer noodzakelijk. Voorbeeld: in deze situatie moet de cursist iemand helpen met eten en gebruikt daarbij de structuur "toestemming vragen". "Zal ik het vlees snijden?, Zal ik wat water halen?" Leg uit dat rollenspellen gaan over het aanleren van grammatica en taalstructuren en het oefenen daarvan, en het gebruik van positieve en professionele lichaamstaal en empathie. 	

Tips voor leraren	Simulatie en rollenspellen
Nr.: 4.3	Onderwerp: Godsdienstige factoren
<p>Godsdienst</p> <p>Simulatie en rollenspellen brengen mensen in erg nauw fysiek contact met elkaar. Houd daar rekening mee bij de groepsindeling voor rollenspellen.</p> <p>Bijvoorbeeld bij bepaalde moslims mogen mannen en vrouwen elkaar beslist niet aanraken, tenzij ze familie van elkaar zijn.</p> <p>Daarom besluiten sommige mensen om uitsluitend als verzorgende in groepen van één geslacht te werken. Omdat groepen vaak zijn samengesteld uit mensen van verschillende geslachten en geloven moet de leraar strategieën zoeken om elkaars behoeften en gebruiken te respecteren.</p> <p>Respecteer bij het samenstellen van groepen voor simulaties eventuele godsdienstige regels en houd daar rekening mee. Het komt vaak voor dat vrouwen en mannen niet samen aan een activiteit of oefening willen deelnemen. De leraar moet bekend zijn met de strategieën voor het omgaan met dergelijke situaties.</p> <p>Mogelijke strategieën voor de leraren:</p> <p>Religieuze gebruiken zijn een vrijheid en mogen niet worden beoordeeld. Creëer een lesruimte die vrij is van oordelen, en stimuleer diversiteit en acceptatie.</p> <p>Zoek binnen de cursusdynamiek manieren om de religieuze gebruiken te accepteren en ermee om te gaan.</p> <p>Als iemand niet deelneemt aan een rollenspel is de beste optie om uit te zoeken wat de behoeftes van de cursist zijn en daarbij een passende activiteit te zoeken; een optie kan zijn om vrouwen aan vrouwen te koppelen en mannen aan mannen. Ga er niet van uit dat elke groep gelijk is, en vraag cursisten altijd hoe ze willen werken.</p> <p>Als dat niet mogelijk is vanwege de kenmerken van de groep kunnen de activiteiten worden bekeken op video, en kunnen de gesprekken ook met video worden geoefend.</p>	

Tips voor docenten	Didactiek
Nr.: 5.1	Onderwerp: Discussies leiden
<p data-bbox="320 338 882 371">Het leiden van discussies met cursisten</p> <p data-bbox="320 407 1276 474">Het gebruik van multidisciplinaire benaderingen geeft ook waarde aan de kennis die de cursisten kunnen bieden aan het taalverwervingsproces.</p> <p data-bbox="320 510 1345 678">Begin bijvoorbeeld allereerst met een discussie, om een idee te krijgen van de bestaande kennis van de cursist. Bijvoorbeeld: "Hebt u ervaring met het werken met mensen met dementie?. Hoe benadert u mensen met de Ziekte van Alzheimer?", enzovoort. Geef ruimte voor discussie en laat de cursisten vertellen welke visie of ervaring zij hebben.</p> <p data-bbox="320 714 1340 882">De discussie kan bestaan uit een korte brainstorm-sessie, waarbij elke cursist kort iets zegt, misschien door het beantwoorden van een vraag, zoals: Wat vindt u met fijnst van de persoon die u verzorgt?" Het kan ook een langer gesprek zijn, zoals: "Is ooit iemand met dementie fysiek gewelddadig tegen u geweest? Zo ja, wat was uw reactie?"</p> <p data-bbox="320 918 1350 1122">In beide gevallen is het nodig om te weten hoeveel tijd het kost en wat er in deze bijeenkomst, moet worden gedaan (5 minuten, 20 minuten, enzovoort) De timing en de discussievorm moeten vooraf aan de cursisten worden uitgelegd, bijvoorbeeld: "niet te lang nadenken, iedereen komt met ideeën / woorden / zinnen / ervaringen", of: "Denk even na en dan mag iedereen vertellen wat zijn of haar ervaring was."</p> <p data-bbox="320 1158 1350 1258">Cursisten kunnen ook worden gestuurd door bijvoorbeeld: "Vertel eens wat meer" en "Hoe was het... of "heel goed, tot zover" of "twee of drie woorden zijn voldoende" of "kom op met ideeën", "denk niet te veel na", enzovoort.</p> <p data-bbox="320 1294 1260 1361">Soms zijn er moeilijke situaties, bijvoorbeeld als cursisten emotioneel of geërgerd raken door een onderwerp, en dat gaat ten koste van de tijd.</p> <p data-bbox="320 1397 1335 1464">In zulke gevallen moet u weten hoe u hier soepel mee om moet gaan, zonder beledigend te zijn. Bijvoorbeeld in de volgende gevallen:</p> <p data-bbox="328 1500 887 1534">1. Onderlinge discussies van cursisten:</p> <p data-bbox="320 1570 1321 1841">Toon altijd empathie en respecteer alle meningen (zo lang deze niet strijdig zijn met onze criteria). Niemand wordt uitgesloten op grond van ras, gender, godsdienst of dergelijke redenen. De leraar moet garanderen dat alle meningen legitiem zijn en moet weten hoe een discussie kan worden beëindigd. "Heel goed, u hebt uw mening heel duidelijk gemaakt en nu gaan we door met de volgende oefening" of "We kunnen dit hier en nu niet oplossen, misschien na afloop van de les" of "Jullie kunnen hier in de koffiepauze verder over discussiëren", enzovoort.</p>	

2. Eén deelnemer (of groep) is voortdurend aan het woord

Geef positieve feedback "Heel erg bedankt, dat hebt u erg goed uitgelegd, het was interessant" (zonder ongemeend over te komen ...) of "dat was alles voor vandaag", enzovoort. De leraar mengt zich naar eigen inzicht in de discussie, afhankelijk van de tijd en het moment. Als de discussie uit de hand dreigt te lopen, gaat de leraar snel en op een respectvolle manier naar het volgende onderwerp.

3. Reflectie, het excuus om de doeltaal niet te gebruiken:

Terwijl reflecties en discussies in A1-A2 groepen gewoonlijk plaatsvinden in T1 of VT1, zijn sommige cursisten graag bereid tot reflectie of proberen, omdat ze het veel gemakkelijker vinden om T1 te spreken dan om oefeningen in de doeltaal te doen. In zulke gevallen moet de leraar met humor, empathie en voortvarendheid de cursisten naar de volgende oefening leiden.

4. Wanneer emotie en ervaringen samenkomen

Ouderenzorg en immigratie zijn geen eenvoudige onderwerpen voor discussie. Sommige cursisten hebben veel moeite met kwesties die samenhangen met deze onderwerpen. In dergelijke gevallen moet de leraar de situatie beoordelen. Soms moet is bijsturing of een vervolgbijeenkomst nodig. De emoties en bijzonderheden van hun ervaringen kunnen in feite nuttig zijn voor de hele groep. De leraar moet deze situatie kunnen inschatten en managen.

B.3 LINKLIJST / MATERIAAL

- Language for Work: Een Europees leernetwerk voor professionals in de ondersteuning van werkgerelateerde - ontwikkeling van een tweede taal

<https://languageforwork.ecml.at/>

- Language for Work – Tools voor professionele ontwikkeling: Project gericht op professionele ontwikkeling op het gebied van -arbeidsgerelateerde meerderheidstaal- verwerving door volwassen migranten en etnische minderheden.

<http://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2016-2019/Adultmigrants/tabid/1858/language/en-GB/Default.aspx>

- Scenario-methode (in het Duits):

http://www.netzwerk-iq.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/IQ_Publikationen/Thema_Sprachbildung/BD_Szenarien_2014_web.pdf

-Het netwerk "Integration through Qualification" (IQ)

<http://www.netzwerk-iq.de/network-iq-start-page.html>

Sociolinguïstische kennis / toepassing:

- TELP (workshops over assertiviteit)

<https://www.slideshare.net/ATC/fonamentaci-del-telp-taller-despai-lingstic-personal-presentation>

Plataforma per la Llengua: Organisatie die zich richt op de promotie van de Catalaanse taal als middel voor sociale cohesie.

http://www.plataforma-llengua.cat/que-fem/ambits-de-treball/en_conscienciacio-linguistica/

EUSLE, methodologie voor het stimuleren van het mondelinge gebruik van het Baskisch:

<http://www.soziolinguistika.eus/en/node/2195>

<https://www.bangor.ac.uk/cohabs/newyddion/mae-methodoleg-eusle-oddiddordeb-yng-nghymru-31055>

H. Armentia, A. Labaka, presentatie in COMBI Multiplier Event (in het Baskisch):

https://padlet-uploads.storage.googleapis.com/202596697/c63c9ed2786b89cd3eac70f23f618c0e/H_Armentia_elhuyar_aurkezpena_presentation_pptx.pdf

Europees Handvest voor regionale talen en talen van minderheden:

<https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>

Welshe overheid "More than just words"

<https://gweddill.gov.wales/docs/dhss/publications/160509more-thanen.pdf>

C. BESCHRIJVING VAN OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN OP HET GEBIED VAN OUDERENZORG

Dit hoofdstuk behandelt twee thematische oefensets die leraren kunnen gebruiken. Deze lessen bestaan uit een module Mobiliteit en een module Persoonlijke hygiëne. Afhankelijk van het niveau van de cursisten nemen deze modules 6 tot 20 uren in beslag. In de modules komen verschillende methodologische invalshoeken aan de orde, zodat de leraren gelijksoortige lessen kunnen samenstellen voor andere thematische gebieden. Bij elke module hoort een video met een of meer oefeningen.

Het doel van het hoofdstuk:

oefeningen aanbieden op basis van werkelijke situaties. Echte materialen en handelingen bereiden de cursist voor op het onmiddellijke gebruik van de doeltaal, wat positieve feedback oplevert en zorgt voor meer zelfvertrouwen en motivatie. Bovendien is het een snelle manier om een minderheidstaal te leren. Bij het werken met ouders die verzorging nodig hebben geeft het gebruik van de minderheidstaal door de verzorgende belangrijke emotionele voordelen. De context van deze oefeningen staat in verband met de werkelijke behoeften van de cursist in de werkomgeving, zodat hij/zij meer uit het leerproces haalt. Context (zowel wat de taal als de situatie aangaat) is essentieel bij het leren van een taal, omdat de leraren de cursisten de mogelijkheid kunnen bieden om relevante opdrachten uit te voeren. Uit onderzoek blijkt dat in de werkomgeving toegepaste zinnen en woorden meer succes opleveren dan traditionele methoden.

C.1. INLEIDING - BESCHRIJVING VAN OEFENINGEN

De beschrijvingen in deze module dienen als voorbeeld voor het samenstellen van oefeningen met een multidisciplinaire benadering voor gebruik in communicatieruimtes in ouderenzorg en sociale zorg.

Wij hebben getracht de oefeningen zo toegankelijk en toepasbaar mogelijk te maken voor iedere leraar. Een multidisciplinaire aanpak van lesgeven vraagt meer inzet dan klassikale lesmethoden. De leraar die een multidisciplinaire aanpak hanteert, moet uit zijn comfort-zone stappen en zich openstellen voor nieuwe technieken en vragen die nog niet eerder aan de orde zijn gekomen.

Dit brengt met zich mee dat leraren zichzelf ook vragen moeten stellen en moeten motiveren (of te werk moeten gaan volgens trainingen op basis van deze methode). Ondanks de uitdagingen kunnen multidisciplinaire uitdagingen zeker een positieve ervaring zijn voor leraren, omdat ze volledig nieuwe kennisgebieden of een volledig nieuwe visie op klassikaal en traditioneel lesgeven ontdekken.

In het geval van minderheidstalen moet de leraar gemotiveerd zijn om de mogelijkheid van een bredere lesaanpak te overwegen. Vaak geven leraren onbewust meer prioriteit aan het vermogen om te werken dan aan de behoefte aan communicatie. Bij minderheidstalen kan dit nog meer het geval zijn, omdat migranten de meerderheidstaal al spreken (als T1 of B1/T2).

In zulke gevallen moet de leraar het belang en de mogelijkheid van het gebruik van de minderheidstaal overbrengen en bereid zijn om dat te doen door te experimenteren met nieuwe lesmethoden.

De hier weergegeven oefeningen vormen een combinatie van verschillende benaderingen in één les. Afhankelijk van het niveau en het aantal cursisten kost elke module 2 tot 6 uren. Het eerste voorbeeld, "Persoonlijke hygiëne", is gebaseerd op fysieke werkmethoden met de bijbehorende communicatie. Het tweede voorbeeld, "Mobiliteit", is gebaseerd op meer gekwalificeerde communicatiestrategieën (motivatie van de cliënt). In beide modules wordt ook aandacht besteed aan woordenschat, voorzetsels, vragen en antwoorden, uitspraak en/of de schakeling tussen minderheids- en meerderheidstalen.

De hier beschreven oefeningen/modules dienen slechts als voorbeeld. De communicatiebehoefte op elk gebied zijn veel breder en worden complexer naarmate de cursist een hoger niveau bereikt.

C 1.2. OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN (ALGEMEEN)

Richt snoeren:

- Bij deze voorbeelden combineren we verschillende types oefeningen (reflecties, bewegingen, input, enzovoort), met als doel de cursist tijdens de les met verschillende activiteiten bezig te laten zijn.
- De leraar is de "regisseur", die veranderingen en schakelingen tussen oefeningen begeleidt door de cursisten uitleg te geven, ze in de juiste ruimtelijke setting te plaatsen, input te geven (leermiddelen op het gebied van taal en grammatica), feedback te vragen en de cursisten aan te moedigen.
- Voor deze methodologische aanpak is meer materiaal nodig dan alleen de traditionele middelen. Dit kan gaan om meubilair (schuiven met tafels en stoelen), papier en markeerstiften om dingen op te schrijven, maar vooral het gebruik van "echt materiaal" dat te maken heeft met het betreffende thema. De leraar zorgt voor het materiaal, de indeling van de ruimte en de volgorde van oefeningen. Bij de voorbereiding van een les moet de leraar hier rekening mee houden.
- De toolkit bevat geen speciale "handouts" voor cursisten. Het is echter mogelijk om "handouts" te maken op basis van de thema's die in de lessen worden behandeld of afkomstig zijn uit bestaande les- en grammaticaboeken, zodat de cursist een overzicht krijgt van de reeds behandelde taalhelpbronnen.
- In deze toolkit wordt de voorkeur gegeven aan het mondelinge gebruik van de taal, maar dit sluit de vaardigheden Lezen en Schrijven niet uit. Een A1-A2 niveau voor gezondheidszorg-doeleinden in de minderheidstaal omvat bijvoorbeeld sjablonen voor lees- en schrijfopdrachten, sjablonen voor planning, menu's, behandelingsschema's en eenvoudige richtsnoeren zoals "vuilnisbakken zijn niet geleegd" (en geen ingewikkelde zaken als rapporten over cliënten of vergaderverslagen). Bij deze methodologische benadering worden lezen en schrijven uitsluitend gebruikt om de competenties te verwerven die nodig zijn voor de werkomgeving.

C 1.3. OEFENINGEN MET GEBRUIK VAN MULTIDISCIPLINAIRE BENADERINGEN (MINDERHEIDSTALEN)

Richtsnoeren:

- Voor het leren van een taal, vooral van een minderheidstaal is het onmiddellijke gevoel van succes en empowerment belangrijk. Met dat doel zijn oefeningen op het gebied van dagelijkse bezigheden opgenomen, zoals: "Hebt u de sleutel meegenomen?" - Pak de sleutel! / Hebt u de handdoek nodig? Geef mij de handdoek". Hierdoor krijgen de cursisten het gevoel dat ze echt iets kunnen bereiken door middel van de taal.
- Let wel: het is belangrijk om voor en na de oefeningen feedback en redeneringen te vragen over het gebruik van de minderheidstaal. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in de module Mobiliteit, of door middel van materiaal zoals **REMEMBER**, een video van een Alzheimerpatiënt die Baskisch spreekt.
- Het is belangrijk dat de leraar het gevoel heeft dat de cursisten voordeel hebben van de beschikbare taalhulpbronnen, zelfs in verband met de meerderheidstaal.
- Oefeningen die zijn gericht op het bewustzijn van de minderheidstaal kunnen worden gebruikt aan het begin van de cursus, maar kunnen ook worden geïntegreerd gedurende de cursusperiode (zoals het gebruik van "actief aanbod", andere taalstrategieën, enzovoort).

C2: TOOLBOX

Voorbeelden voor modules:

1. [COMBI-module COMBI Hygiëne - douchen](#)
2. [COMBI-module Motivatie en mobiliteit](#)
3. [Leeg document voor eigen gebruik:](#)

Video's:

- Helpen bij het douchen - deel I (situatie)
<https://vimeo.com/272257707>
- Helpen bij het douchen - deel II (klaslokaal)
<https://vimeo.com/272257707>
- Een oudere motiveren - deel I (situatie)
<https://vimeo.com/272261016>
- Een oudere motiveren - deel II (klaslokaal)
<https://vimeo.com/272914425>

NOTES:

NOTES:

combiproject.eu

 facebook.com/COMBIproject

 twitter.com/project_combi

Funding institution

EACEA, Erasmus+ KA2 Strategic Partnerships for adult education

Project duration

01/09/2016 - 31/08/2019

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.